Rajavartiolaitoksen esikunta
Meriturvallisuusyksikön päällikkö
Komentaja Mikko Simola

11.9.2023

Eduskunnan lakivaliokunta

U 33/2023 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi alusten aiheuttamasta ympäristön pilaantumisesta ja pilaamisrikoksista määrättävistä seuraamuksista, myös rikosoikeudellisista seuraamuksista, annetun direktiivin 2005/35/EY muuttamisesta

Rajavartiolaitos pitää direktiivin 2005/35/EY päivityksen päätavoitetta tehostaa alusten aiheuttaman ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä koskevaa unionin lainsäädäntöä ja siten parantaa meriympäristön suojelua hyvänä ja tarkoituksenmukaisena. Tällä hetkellä voimassa oleva direktiivi koskee vain öljypäästöjä ja haitallisten aineiden päästöjä, ei muita aluspäästöjä.

Uusi direktiivi aiheuttaisi seuraavat neljä keskeistä muutosta nykyiseen direktiiviin: 1) soveltamisalan laajennuksen öljyistä ja haitallisista aineista kaikkiin MARPOL -yleissopimuksen kieltämiin aluspäästöihin veteen; 2) pakokaasujen puhdistusjärjestelmien, eli nk. rikkipesureiden jäämien päästökiellon; 3) seuraamusjärjestelmän tehostamiseen pyrkivät muutokset, eli velvoitteen säätää kansallisesti hallinnollisista seuraamuksista ja 4) toimeenpanon muun tehostamisen, kuten jäsenvaltioiden välisen viranomaisyhteistyön tiivistämistä ja tietojärjestelmiä koskevat muutokset.

Esityksen uudet viranomaistehtävät koskevat seuraamusten määräämistä sekä aluspäästöjä koskevien tietojen raportointia ja tarkastuksia. Ehdotettu seuraamusmaksumenettelyn laajentaminen toisi uusia viranomaistehtäviä, jotka tulisi osoittaa jollekin kansalliselle viranomaiselle ja varata kyseiselle viranomaistaholle tehtävän edellyttämät resurssit. Seuraamusmaksun voidaan perustellusti olettaa aiheuttavan ennakoivan pelotevaikutuksen, jolla voidaan vähentää aluksista mereen tapahtuvien haitallisten päästöjen määrää tulevina vuosina. Rajavartiolaitoksen näkökulmasta kyseinen tehtävä olisi perustelluinta osoittaa sellaiselle viranomaiselle, jolle kuuluu jo alusten tarkastuksiin tai aluspäästöjen selvittämiseen liittyviä tehtäviä. Tällä hetkellä alusten satama- ja lippuvaltiotarkastuksista vastaa Liikenne- ja viestintävirasto. Aluspäästöjen selvittämistä koskevia tehtäviä hoitavat tällä hetkellä Rajavartiolaitos ja Liikenne-

ja viestintävirasto. Direktiivin soveltamisalaan kuuluvien päästöjen tulevasta lukumäärästä, eikä näin olleen myöskään niiden aiheuttamasta työmäärästä valvontaviranomaiselle, ole saatavissa tarkkaa tietoa.

Tällä hetkellä voimassa olevaan käytäntöön, eli alusöljypäästöjen havainnointiin ja tutkimiseen, verrattuna soveltamisalan laajentaminen kaikkiin MARPOL -yleissopimuksen kieltämiin aluspäästöihin aiheuttaisi Rajavartiolaitoksen näkemyksen mukaan tarpeen päästöjen havainnoinnin mahdollistavien laitteiden kehittämiseen ja hankintaan. Lisäksi tarvittavien valvontatoimien ja niihin liittyvien tutkintojen voidaan olettaa olevan työläämpiä ja pitkäkestoisempia.

Direktiivin uudistamisen myötä voimaan tulevat tietojenvaihtoa koskevat ehdotukset edellyttäisivät nykyistä tehokkaampaa viranomaisvalvontaa ja käytännössä lisäkaluston hankintaa kansallisille valvontaviranomaisille. Lisäksi ensimmäisinä vuosina tarvittaisiin lisäpanostuksia valvontaa suorittavien viranomaisten henkilöstön koulutukseen. Lisätehtävät ja valvonnan suorittamiseen tarvittavat kalustohankinnat aiheuttavat valvontaa suorittaville viranomaisille näin ollen lisämäärärahatarpeen.

Rajavartiolaitoksen näkökulmasta direktiiviä koskevissa neuvotteluissa tulee kiinnittää huomiota kansallisille täytäntöönpanotoimille esitettyyn tiukkaan vuoden määräaikaan. Tätä määräaikaa tulisi pyrkiä pidentämään, jotta soveltamisalan laajentamisen edellyttämän kansallisen suorituskyvyn rakentamiselle ja yhtenäisten eurooppalaisten valvontakäytäntöjen luomiselle jää riittävästi aikaa.